

bussar a Déu» (ix, 9b, no 1867), «quan un hèroe, alt d'espatlles, y cabellera rossa / d'un colp de peu engrune lo guayta del jardí, / llavors per' tots vosaltres s'eixamplarà ma fossa →» (ii, 49c; ja 1867). «La primera aureneta --- darrera d'ella segueixen les demés, deixant-ne buyts los nius --- que'l vent y la pluja després engrunaran», Noller (*Croquis*, 118). No ha estat aquesta l'única formació prefixal en el verb.

DTò. registrava *esgrunar* «contero, comminuo», a la 1.ª ed., i en la de 1670 hi afegia «esgrunar o batre: tero, attero, comminuo»; Lacav. (p. 417): «esgrunar pa, sal o altra cosa semblant --- in exiles micas comminuere». «L'imperi romà --- s'esgrunà sota la pressió d'una furiosa esperança en el regne dels cels, com s'esclafa i esdevé pols impalpable la farina seca en les manetes d'un nen», Coromines (*La Vida Austera* v, iv, així ja en l'autògraf; 1.ª i 3.ª ed., 340.12; O. C., 777a28). I avui encara ho diuen així en el val. Sud de Castalla (EValor, c. 1950).

Més enllà dels nostres límits lingüístics, el mot és propi de la llengua d'oc, on en les seves diverses formes ha tingut sempre gran extensió. Ja tenim un cas de *grun* en una font medieval, amb sentit dubtós, en context obscur (*PSW* iv, 205), però segurament tingué raó Levy en entendre-hi 'gra' («grain»), car amb aquest sentit el mot té fins avui una gran extensió en terra occitana: l'ALF el registra com a resposta del mapa «grain de blé» (661) en quatre localitats (841, 822, 814, 837: Gard, H-Loire, Drôme); Zaun registra *grü* a dues de l'Erau (Aniana i Ginbac: *BhZRPb*. LXI, 35); el mateix Mistral l'aplicava als grans de sal, parlant de les salines de Berro prop d'Ais: «fino, si dènt brihavon: èro / coume de *grun* de sau de Berro» (*Calendau* i, 19.2); i arriba de ple fins al fons de Gascunya: en el Gers *grun* (Cenac-Moncaut), igual a la costa girondina («*grun*: grain», Moureau, *La Teste*).

Però junt amb això, quan la -n- es troba entre vocals, el gascò la fa caure: prova eloqüent que el mot hi existeix amb màxima antiguitat i amb -n- intervocàlica des dels orígens: Gers *gruo* f. (= *GRŪNA) «grain de raisin», *desgrüà* «égrenier v. tr. un épi» (Cénac), *ibid.*, Bigorra *esgruà* «égrenier» (Palay), Lomanha *desgrüya* «égrenier», «démolir», aran. *esgrüütà* (< *esgruatà).

Perquè el verb i la forma femenina no tenen difusió més limitada. Tenim ja sengles testimonis de *s'esgrunar*, *esgrunar* i *desgrunar* en Marcabré, en Matfré Ermengaut i en algun altre trobador (Rayn. III, 497; *PSW* III, 1). En el Roergue hi ha «*gruno*: grain de raisin →» (Vayssier) i el verb *s'engrunà* («dins moun país demourarai, / fièr s'aquí ma bido *s'engruno*», «s'égrenè, passe peu à peu», J. Vaylet en *Bouts dera Mouni*. xxxii, 72); «*esgrunà*: égrainer» a la costa girondina (Moureau).

I és Mistral ell mateix que va usar-lo en la seva obra poètica, en aqueixes diverses formes, no solament en *Mireio* (v, 40.3) sinó en tota la seva producció: *leissà desgrunà* «s'égrenier», *Calendau* (ix, 14.4); «Càius Màri, / lou grand vincèire poulpulari, / qu'engruno a-z-Ais souto soun càrri / lou front d'un

mounde fièr e i' estaco si rèi», id. (iv, 12.6), i repetidament *degrunà* en l'obra tardana: «lou bèu libre! Menciounavo / en chasque vers que *degrunavo*, / e lis aucèu e li peissoun» («qu'il égrenait», *Nerto* i, 326), «dins lou moustiè de St-Cesàri, / en *degrunant* si long rousàri / van l'emmenà» «en égrenant», *Nerto* (v, 210).

Formes importants perquè desmenten la confusió fonètica que feia al TdF el mateix Mistral, entre el nostre *grun* i *grum* GRŪMUS 'terròs, grumoll', portat per la neutralització consumada de -n i -m en la major part dels parlars de Provença i molts del Llenguadoc. Però els *degrunà*, *desgrunà*, *engrunà*, dels versos vius i idiomàtics del poeta, proven que la nasal final era -n fins en la seva regió. En efecte, en el TdF ens cita dos exemples d'*engrunà* trets de dos altres felibres de la Vauclusa. De les dades del seu article resulta que el verb (d)e(s)grunà és també bordelès, llemosí, llenguadocià, carcinol, delphinès i del Var. En un mot, s'estén o s'ha estès a tot el domini occità, car encara hem d'afegir-hi les dades que ens forneix últimament el FEW (iv, 283-5, 286, nn. 2, 6; 288b, 289, n. 21, per desgràcia amb absoluta i inexcusable confusió fonètica de -m' i -n').⁸

Ens duen, en efecte, fins a Lió *gruna*, Barceloneta *grun*, Arieja i Tolosa *grü* «grain de raisin», Dordonha i Agén *grü*, Grenoble *deygrüinà* «écusser; enlever par parcelles, désagrèger», Niça *degrunà* «égrenier, cueillir les olives à la main», *grun* «caillot, morceau» (284b36, 284a25); oc. ant. *engrunatge* «redavance en fèves» (dos testimonis de b. llatí, en *PSW*). L'àrea del mot entra fins a Itàlia: piem. *desgrunè* «engrunar», trevisà ant. *grun* «haufen» i Monferrato *grun* «manatina di sale, di confetti».

Ara bé ja Antoine Thomas el 1905 va desemballar bastant aquesta troca, en assenyalar *grunada* «piquette» ('vi agrit'), en un text de Sarlat (Dordonha) datat del S. xiv o al més tard princ. del xv, i identificar-lo amb el prov. mod. *grunado* «grains de résin séparés de la rafle» recollit en el gran lèxic mistralià, junt amb la variant gascona *gruado*, amb la caiguda regular de la -n- intervocàlica (*Rom.* xxxiv, 204).

Ell i alguns altres tingueren el mèrit d'assenyalar l'existència del mot fins en algunes zones de langue d'oïl. Sembla que remuntant cap al Nord per dues franges (una de l'Oest: Cancale i Pléchéat *égruner*, «égrenier», Anjou *égruner* «égruger»; i una de l'Est), *engruner* arribava fins a un nucli picard del S. xiii-xiv v. tr. «écraser, briser», refl. «se briser» i també *esgruner* tr. «rompre par petits morceaux», v. refl. «se briser» (S. xii-xiii): FEW, 284b9, 284b16f. Jenkins, en la seva ed. de la *Chanson de Roland* estableix la distinció en tan venerable text dels dos mots *esgraner* i *esgruignier*, variant *esgruner*, i Wilmotte (*Rom.* LI, 125) no solament aprova això últim sinó que fins dubta que hi hagi prou base manuscrita per a aquell. Alguns (veg. nota 6 en el FEW) han suposat que sigui un cas de u=ø, però s'hi oposa irrefutablement l'assonància *esgruignet/rancune*.

La conclusió etimològica del Mestre Thomas era